

Det har vært framholdt at det har stor verdi at vi har en felles skatt av sanger med godt innhold i Sangboken. Videre er det påpekt at en i mange sammenhenger ikke bryr seg om denne skatten, men foretrekker "lette" sanger – gjerne av såkalt lovsangstype, med enkelt og ofte overflatisk innhold.

Dette er det mye rett i. Likevel er ikke alt bra i Sangboken heller. Den utgaven som er i vanlig bruk i dag, er nemlig preget av en god del av det samme som har preget andre revisjoner i nyere tid (f.eks. bibeloversettelse og Den norske kirkes liturgi), at en har endret på en måte som tyder på liten sans for det rike og nyanserte åndelige innhold som fantes før.

Nå blir det sagt at en ny revisjon av Sangboken er på tale. Kunne den innebære at en gikk tilbake til den tidligere ordlyden på de steder der de revisjonene som ble foretatt, ikke var språklig nødvendige, ville det være godt. Vi ønsker med disse linjene å peke på noe av det som burde ha vært annerledes.

Noen prinsipielle bemerkninger

Det er klart at når språket forandrer seg slik at innholdet i en tekst ikke lenger er forståelig, blir det nødvendig med en revisjon. Men det er om å gjøre at en ikke endrer innholdet, slik at det blir tale om en annen mening enn den opprinnelige teksten. I noen flere tilfeller enn det er gjort, kunne en nok ha nøyd seg med en merknad som forklarer innholdet av spesielle ord. Det kan også tenkes at det er nødvendig å gjøre enkelte endringer, fordi noen uttrykk ikke har gitt helt rett mening. Men utover det bør en være svært varsom. Og selv om det ikke lenger finnes juridisk opphavsrett til eldre sanger og salmer, kan en undres på om det er rett å gjøre endringer som gir en annen mening enn den som sto tidligere.

For en sammenligning med den forrige utgaven av Sangboken viser at det er mye mer som er forandret enn det var språklig nødvendig. Jeg har systematisk gjennomgått omtrent en tredjedel av sangene. Resultatet viser at mange nyanser er gått tapt. Dessuten er det noen åpenbare tendenser når det gjelder den retning endringene går i. Vi skal nevne de to – tre viktigste.

Uttrykk om Guds gjerning er svekket

I Elias Blix' salme «Jesus Krist, du nådens kjelde» finnes et typisk eksempel på endring fra Guds gjerning til det mer subjektive. «Må du meg i trui tryggja, så eg kan på Ordet byggja», heter det nå, mens det før lød: «Lær meg då med tru og tryggja, berre på ditt ord å byggja». Den nye ordlyden medfører også den svakheten at det virker som om tilliten til Ordet beror på vår tro, mens i virkeligheten det er Ordet som skaper troen, Rom 10,14.

I vers 6 i innbydelsessalmen «O åpne ditt hjerte for Herren» er vekten flyttet fra Guds kall til vår bestemmelse: «I dag deg tilbydes forsoning» sto det før, mens det nå heter: «I dag la med Gud deg forsoner».

Det tredje verset i salmen «O Gud, på nåde rik og stor» illustrerer hvordan sentrum i oppmerksomheten flyttes fra Gud til oss selv. Før lød det: «Gjør ved din Ånd, o Herre kjær, vi kommer deg alt mere nær». Nå heter det: «Gi oss din Ånd, o Herre kjær, så kommer vi deg mere nær».

«Å, prektige himler» (før: «I prektige himler») inneholder to uttrykk som går i samme retning. Den tidligere ordlyden i vers 1 talte om samstemmelse mellom skaperverkets og mitt vitnesbyrd, mens nå er min egen lovsang det som alt kretser om. Et uttrykk i vers 4 understreket på en personlig måte Jesus som den enestående: «Ham har jeg meg utvalt *for alle* å have». Dette er svekket.

Uttrykk om synd og vår syndighet er svekket

Stundom kan det være små og tilsynelatende ubetydelige endringer som illustrerer tendensen best. Mange vil ikke legge merke til at teksten er endret, dersom de ikke blir gjort oppmerksom på det.

Et godt eksempel er Landstads alvorlige bøttesalme «Gud la ditt ord i nåde lykkes». Den ble avsluttet med ordene: «...og *hjelp* alle inn til Gud, så har det ført sin gjerning ut!» Hvorfor det skulle være nødvendig å bytte ut ordet «hjelp» med «lede», er ikke godt å forstå. Forandringen er i alle fall med og svekker erkjennelsen om at vi mennesker er hjelpeløse syndere som ikke bare trenger ledelse til å finne veien. Vi kan ikke greie oss selv. Nå er vi bare – for å sette det litt på spissen – "uheldige" mennesker som trenger ledelse.

En lignende endring finner vi noen få nummer lenger ute, i tredje vers av sangen «Herre, du velsigner alle». Der er bønneropet "hjelp" byttet ut med "lær".

I sangen «O Hellig Ånd, kom til oss ned» er en linje forandret fra «Lær å håpe, hjelp å rope» til «Lær å bede, send oss glede». Det blir tale om helt ulike sider av troslivet.

Bokmålsoversettelsen av salmen «O Herre Krist, deg til oss vend» er erstattet med nynorsk. Det er derfor naturlig at en vil finne noen nyanser i gjengivelsen. Men å bytte ut uttrykket «Med miskunnhet du oss regjer» med «Gjev liv og kraft i hjarta vårt» er for stor forskjell. Det er dessuten den første som stemmer best overens med den tyske originalteksten.

I Petter Dass' salme «Om alle mine lemmer» er uttrykket «Din nådesol la skinne» blitt til «La folkeslag seg fryde» – en temmelig stor forandring.

Vekkelsessangen «Farvel, du brede strede» hadde et uttrykk om syndens dragning: «Farvel da, sprukne brønner, de *lokker ikke* mer!» som nå er blitt til noe mer «tørt»: «De gir meg ikke mer!»

Enda mer betegnende er en endring i Brorsons salme «Hvordan takker vi vår Herre». Der er omtalen av syndelysten i hjertet forandret til en ytre påvirkning. Før sto det: «De sin onde syndelyst dekker til med nådens trøst». Nå er det blitt til: «Fritt de følger syndens røst...»

Den personlige henvendelsen i fjerde vers av «Å synder, som tankeløs ferdes på jord»: «Så kom da, du synder,» er blitt endret til: «Så kom da frimodig».

I Paul Gerhardts salme «Hvorledes skal jeg møte», er en oppfordring forandret til en uttrykksmåte som er så vanlig i våre dager, men som lett blir lovisk: «La aldri deg forskrekke av dine synders tall». Det lød tidligere: «Du skal ei og forskrekkes...» (Skulle ordlyden ha vært modernisert, kunne en for eksempel ha sagt: «Du ikke skal forskrekkes...»)

Også Marius Giverholts sang «O Lammets blod, det dyrebare blod» er endret. Den klare understreking i vers 2 av hvordan loven viser vårt syndeforderv («Da en ugudelig jeg blevet var», jf. Rom 3-4) er blitt til en mer alminnelig uttrykksmåte: «Da jeg fikk se at jeg en synder var». Videre er henvisningen til Åpenb 5,12 om «Lammet som er slaktet», blitt forandret (v 3).

Mens gledens grunn i vers 3 i sangen «Den store lege nå er nær», tidligere var først og fremst: «Det leger sjelens mange brøst», er den nå blitt til noe annet: «Han gir meg liv og overflod».

Et uttrykk om menneskers motstand mot Frelseren er forandret i sangen «Kom til din Frelser, oppsett det ei» (v 2 i den nye Sangboken – og ett vers, som blant annet handler om at han vil «lege vår brøst», er tatt ut).

Uttrykk om anfektelse og kamp mot kjødet er fjernet

Vi har allerede nevnt en del uttrykk som også har med dette å gjøre.

I den gode, gamle salmen om troens kamp og seier, «Jeg vil stride, gjerne lide», er det gjort en forandring som tar bort noe av hovedinnholdet. Der var det en bønn som gjaldt kampen mot synden i vårt eget hjerte: «Blir jeg bange, ta til fange all min sjels begjær!» Nå er ordene om kampen mot vårt eget kjødt borte, og erstattet med noe rent psykologisk: «Blir jeg bange, ta til fange, frykt og mismot her!»

At sangen «Mitt pilegrimsliv» er tatt ut, tenderer i samme retning. Den inneholder jo et vers om den åndelige kamp mot kjødet, et vers som er mye sitert. Også sangen "Deg eg eiga må, min Jesus" er borte.

Andre uheldige eller ødeleggende justeringer

Det finnes endringer som bygger på en eiendommelig form for "logikk".

Det andre verset av Kingos salme «Jesus, stem mitt svake hjerte» hadde tidligere en klar sammenheng om at Ånden skulle vise oss både vår synd og Jesu frelsesverk: «Syng, la Jesu Ånd deg røre, om din dype ve og brøst. Syng så om det Jesus led, om hans kors og kjærlighet». Nå er det første tatt bort, slik at sammenhengen rett og slett blir meningsløs: «Syng, la Jesu Ånd deg røre, om hans nådes rike trøst. Syng *så* om hva Jesus led...» (Noe lignende er gjort i første vers av den salmen som før hette «Når synderen rett ser sin våde», hvor setningene i verset er byttet om.)

Det groveste eksemplet på en endring som tar bort et avgjørende kristent innhold, finner vi i tredje vers av den sangen som før hette «Milde Jesus, du som sagde» (plassert under avsnittet «Heimen»), og nå heter «Milde Jesus, dine hender» (plassert under dåpssalmer). Det lød før: «La oss bli *i himlen sammen*, vi som var det her på jord!» Nå er det forandret til en allmennreligiøs setning som skjuler Bibelens lære om frelsen: «La oss evig være sammen...»

Revisjonene av salmen «Jesus, når jeg skuer ned» (før: «Jesus, når jeg synet ned...») kan det også være grunn til å tenke nærmere over. I vers 2 er noen ord om dåpen forandret fra nåtid til fortid. Det virker i og for seg logisk, men mens det tidligere var tale om at vi får barnekår gjennom dåpen, heter det nå at vår skyld gikk til grunne i dåpen. Det siste er ikke bibelsk riktig (jf. Kol 2,14), og tenderer i sakramentalistisk retning. – Seinere i salmen er sannheten om at Kristus bor ved troen i vårt hjerte («gjør i min sjel vil blive», jf. Efes 3,17; Joh 14,23) forandret til det i denne sammenheng langt mindre innholdsrike «Han har kjærlig rakt meg hånden».

I siste linje i sangen «Om noen meg nå spørre vil» er det to nokså store endringer. Det bibelske uttrykket «skue» (eller «se»), som ofte brukes om troen, er blitt til det mer psykologiske at øyene må «hvile på». Og omtalen av Jesu blod er fjernet.

Det er antakelig også en viss form for logikk som gjør at versrekkefølgen er byttet om noen steder. Men om det er mer i samsvar med troens «logikk», eller rettere sagt erfaring, er tvilsomt. Det gjelder salmen «Når meg min synd vil krenke», hvor det som nå er siste vers, før sto som vers fire. – At vers to og tre er byttet om i sangen «Se mengden til Golgata iler», må en bare undre seg over. I vers 1 er også understrekingen av Jesu syndfrihet («uskyldig») erstattet med «frivillig».

Koret i sangen «Det aldri var noen som Jesus på jord» er blitt endret slik at en blant annet har mistet uttrykket «Ja, all ting han ofret for meg».

Tilsynelatende har en gått motsatt vei i «Det meg gleder mest er Jesu...». Siste linje i første vers er blitt til: «Trøste den som titt her nede, gråte må på syndens jord». Tidligere sto det «glede» i stedet for «trøste». Logisk sett virker revisjonen naturlig, men en kan undres på om ikke en betydningsnyanse er blitt borte.

I femte vers på «Her en kilde rinner» har en merkelig nok ved revisjonen innført det gammeldagse ordet «vederkveger». (Nynorskutgaven er blitt endret til å ligne mer på den forrige bokmålsutgaven!)

På tross av at ordet «alvorlig» er brukt, er nettopp alvoret blitt svakere i et uttrykk i sangen «Kjæreste venn, du som vandrer om kring». Det lød før: «Vite du bør at i dag er det ment». Nå heter det: «Kallet fra Gud så alvorlig er ment». – Noen forbedring er det heller ikke tale om i sangen «Kom som du er til din Frelser». Mens første linje i koret tidligere lød: «Kast deg i Frelserens armer», er den nå gjort likelydende med begynnelsen av sangen. Dessuten er betegnelsen «snart» i vers 3 byttet ut med «en gang».

Landstads salme «Våk opp du som sover», er også blitt justert. Det var neppe tilfeldig at forfatteren vekslet mellom betegnelsene «lys» og «miskunnhet» i vers 1. Nå er alt blitt til «lys». Lenger ute (vers 4) er en oppfordring til å ta imot Herren, blitt til «Herren er nær». Og i det siste verset er det personlige «jeg» endret til «vi».

Sannheter som er blitt borte

Sangen «Å, at jeg kunne min Jesus prise», inneholdt uttrykket «Vår syndebyrde du *måtte* bære» – som er en viktig bibelsk sannhet (jf. Luk 24,26). Ordet «måtte» er byttet ut med «ville».

Uttrykket «Sjelen kan nyte himmelens *mat*» i sangen «Salige visshet», er byttet ut med: «Veien er banet inn til Guds stad».

En kan også undres over hvorfor ikke uttrykket «Han seg nå *med makt forbarmer*» kunne beholdes i sangen «Jesus han er synd'res venn» (før: «Jesus kalles syndres venn»). Det er blitt til det mer følelsesmessige «Han seg inderlig forbarmer».

I den gamle Sangboken fantes sangen «En gang vil stemmen briste her», også i nynorsk oversettelse. Denne er tatt ut. Til forskjell fra bokmålgjengivelsen inneholdt koret på nynorsk to setninger, i stedet for gjentakelse av den samme. Og siste setning lød: «Tenk å få sjå hans andlet der og syngja: Frelst, av nåde frelst!» Dette stemmer med den amerikanske originalen. Det er et savn at bokmålsteksten ikke har med en tilsvarende setning om innholdet i lovsangen.

I Jonas Pettersens gode sang «Meg til frelse jeg intet vet...», finnes en linje som nå lyder: «Tro mot deg i alt!» Det er ikke galt i og for seg, men dette hette tidligere: «Sannhet tro i alt!» Det er et tap at en har fjernet henvisningen til den viktige bibelske formaningen om å være «*sannheten* tro i kjærlighet» (Efes 4,15).

Et uttrykk i salmen «O Jesus, troens dyre skatt», vers 3, er gjort svakere og mer upersonlig. Før sto det: «Men lær meg at jeg av ditt ord den rette mening tager» (jf. 1 Kor 2,12-14; 2 Pet 3,16). Nå heter det: «Men lær meg at jeg lar ditt ord bestemme troens saker!» Her har en i den nye salmeboken til Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn, som ellers ofte følger de samme revisjonene som er gjort i Sangboken og Salmeboken, funnet en bedre uttrykksmåte: «Men lær meg, så jeg av ditt ord den rette mening kjenner».

Åpningssalmen «O Gud, på nåde rik og stor» talte i det andre verset om broderkjærligheten som kjennetegn på de helliges samfunn: «Det lys av kjærlighet hvorpå vi for hans venner kjennes må» (jf. 1 Joh 3,14). Dette er nå blitt til et uttrykk om livsførselen generelt: «Det lys fra ham som viser seg i kjærlighet på all vår vei».

Den lutherske kallstanke kom tidligere klart til uttrykk i salmen «Lover den Herre, den mektige konge med ære», der det sto i det fjerde verset: «Lover den Herre som deg i din *stand* giver lykke». Dette er nå blitt til det allmenne «gjerning».

Tekster som ikke burde ha vært med

Det er kommet inn en del sanger eller uttrykksmåter som inneholder direkte feil lære, bibelsk sett. Vi har ovenfor nevnt et eksempel på ubibelsk lære om dåpen som har kommet med i en revidert tekst.

Det er grunn til å legge merke til at en del nyere salmetekster har en sterk tendens til å betone kirken og dens nådemidler mer enn frelseren, hans nåde og vårt personlige forhold til ham. Flest eksempler på dette er det i den nye salmeboken. Men også i Sangboken har en tatt med «Den dag du gav oss er til ende», som inneholder den sterkt misvisende setningen «Takk at din kirke aldri sover!» En merkelig sak å takke for! Men det verste ved uttrykket er at dersom det oppfattes åndelig, kommer det direkte i strid med hva Bibelen sier (Matt 25,5). Kontrasten blir ekstra tydelig om en sammenligner med et uttrykk fra en Blix-salme som var med i den gamle Sangboken (nr. 588): «Kyrkja sov, men du var vaken, du vår trugne tilsynsmann».

Uevangelisk lære om bønn er også noe som det ser ut til at en ikke er oppmerksom på. I en gammel vekkelsessang (nr. 144 i den nye Sangboken) heter det klart: «Det er ikke din bønn, det er ikke din gråt, det er blodet som frelser deg nu». Klart om frelsens grunn taler også Landstads strofe: «Guds ord består om alt forgår, den bro skal bruden bære!» (nr. 877, v 4). Men nå taes det med sanger hvor vår bønn gjøres til nådemiddel og frelsesvei. Dette er dessverre tilfellet i en sang som for øvrig er

svært god, og som jeg gjerne ville ha beholdt så sant denne setningen ble rettet. Sangen er «Herre, til deg får jeg komme», hvor det i tredje verset står: «Så trygt å få tro at bønnenes bro skal vise meg veien dit du er.» Slik det står, blir dette grunnleggende feil på flere måter. For det er *Jesus* som er frelsesveien (Joh 14,6), og det er *Ordet* som viser oss ham. At en lett kunne ha gjengitt dette på en rett måte, viser en annen oversettelse jeg har hørt av denne sangen, hvor den samme setningen lyder: «Så trygt å få tro jeg i himlen får bo. Du skal bære meg hele veien hjem».

En sang som aldri burde ha vært med i Sangboken, selv om den en tid var svært populær, er «Som et barn kommer hjem om kvelden». Det er uklart om det med bildet tenkes på omvendelse eller på en kristens daglige liv. Men i begge tilfelle blir lignelsen gal. Omvendelse er noe mye mer radikalt enn at et barn som er ute og leker, kommer heim igjen. Og en sann troende styrer ikke seg selv hele dagen, for så å vende tilbake til Gud, slik en kan få inntrykk av i denne sangen.

Ronald Fangens sang «Guds menighet er jordens største under» var også med i forrige utgave av Sangboken, og har fått økt popularitet i det siste. Men denne setningen er like lite riktig for det. For «jordens største under» er ikke kirken, men *vår frelser Jesu Kristi liv og oppstandelse* (1 Tim 3,16; Jes 9,6). Det er viktig at vi ikke forkludrer denne sannheten.

Avslutning

Det skal være nevnt at det er kommet med en del gode tekster som ikke har vært med tidligere. Men at for eksempel åpnings sangen "Å salige stunder som Jesus oss gir" er tatt ut, virker nokså uforståelig. Den har vært mye brukt i alle år, i mange sammenhenger.

Det er selvsagt mange sider ved sangbokrevisjoner som vi ikke har kunnet komme inn på her. Mye av det som er endret, ser i og for seg greit nok ut, så mange vil nok ikke oppdage at vesentlige nyanser er blitt borte, når en ikke sammenligner med det som har stått før. Men nettopp derfor er det jo betenkelig at så mange unødvendige og tendensiøse endringer er blitt gjort. Dersom ikke en innser det uheldige i dette, og gir oss tilbake en del av de rike uttrykksmåter vi har mistet, vil endog Sangboken være med og bidra til en "utvannet" kristendom.

(Stykket er en revidert utgave av en artikkel som sto i bladet "LYS" 1997-98)

(Guttorm Raen - Bibelsk Tro nr.5 2004 - Shafan 25-08-16)